

Sám jazyk uprostřed úst

... Čidlo chuti je v jazyku, obklopeno masem. Samotné maso se skládá z vody, vzduchu a země, není tedy jednoduchou látkou a nedá se o něm mluvit ani jako o prostředí v takovém významu, jako o něm mluvíme v případě vody či vzduchu. . .

(Aristoteles – O duši)

Máte jazyk krátký, dlouhý, tuhý, měkký, vlhký, suchý, narůžovělý, bílý, s „prasklinkami“ a neklidný, nebo se vám dokonce chvěje? Víte, že např. jeho namodrale purpurová špička svědčí o konkrétním stavu energie ve vašem srdci? Lidský jazyk je nenahraditelný orgán, zásobený mnoha různými nervovými vlákny. Ta umožňují pohyb, vnímání chuti a jiných příjemných či nepříjemných počitků, které jsou dále přenášeny do mozku.

Kdykoliv jíte nějaké jídlo, podílí se jazyk na jeho zpracovávání. Rozmělněná potrava dráždí dotykové a tepelné receptory. Nejvlastnějším orgánem chuti jsou malé chuťové pohárky v dutině ústní, uložené ve sliznici jazyka a částečně také ve sliznici měkkého patra, zadní stěně hltanu. Chuťové pohárky jsou malé baňaté epitelové útvary v epitelu slizničním.

Pro ochutnavače vína je činnost těchto „jazykových útvarů“ naprosto nezbytná. Víno se musí dostat do kontaktu se všemi chuťovými pohárky, čehož je možné dosáhnout důkladným přealováním vína po jazyku, kterým je zaměstnáno celé chuťové ústrojí. Jedině tak je možné kromě čtyř základních chutí rozeznávat i chutě specifické – např. mdlou, zralou, starou, zvětralou, měkkou, jemnou, lehkou, svěží, pikantní, tvrdou, kyselou, trpkou, prázdnou nebo kulatou. Chuťová čidla se ale vjemy mohou přesytit a potom si je už neuvědomují. Tomuto jevu se říká „vjemová setrvačnost“, a pokud jste např. dlouhou dobu v místnosti plně jedovatého svítiplynu, je pro vás takové „klamání těla“ přinejmenším nebezpečné.

Jazyk jako nejpohyblivější orgán v dutině ústní je samozřejmě nepostradatelný pro tvorbu řeči. Hlas sice vzniká rozechvěním hlasivek v hrtanu, ale bez společné práce jazyka, patra a rtů by nebylo vysloveno jediné slovo. Jazyk se v dutině ústní pohybuje jako celek nebo se výslovnosti účastní jen částečně, nikdy ale není úplně pasivní. Pro potřeby popisu tvoření hlásek je rozdělen na několik částí – kořen, hřbet, hrot a okraj. Výslovnosti se může účastnit i spodní plocha jazyka při tzv. retroflexivní výslovnosti, kdy artikuluje proti patru ohnutá špička.

Z lidského jazyka je možné rozpoznat stav celého těla i jeho části. Lékaři podle barvy, povrchu či vlhkosti identifikují těžké infekční stavy, stavy spojené s šokem, alergické reakce, podvýživu nebo dlouhodobé nemoci. A jazyk sám může trpět také, např. chudokrevností – v rámci terapie je potom tělu dodáván vitamín B 12. Přestože si už dnes můžete nechat jazyk transplantovat, je lepší se o něj pečlivě starat, aby nebyl poškozen, někým vyříznut, neonemocněl anebo se jen necítil sám. Přišli byste tak o mnoho „jazykových dovedností“ – a který jiný sval byste pak stáčeli do ruličky?

Marie Kantůrková

sluice schleuse courant presa immissario sluis šluza zsilip sluss jaz ustava водослив sluice schleuse courant pre immissario sluis šluza zsilip sluss jaz ustava водосливslui schleuse courant presa immissario sluis šluza zsilip sluss jaz ustava водослив sluice schleuse courant presa immissario sluis šluza zsilip sluss jaz ustava водослив sluice schleuse courant presa immissario sluis šluza zsilip sluss jaz ustava водослив sluice schleuse courant presa immissario sluis šluza zsilip sluss jaz ustava водослив sluice schleuse courant presa immissario sluis šluza zsilip sluss jaz ustava водослив sluis šluza zsilip sluss jaz ustava водослив sluice schleuse courant presa immissario sluis šluza zsilip sluss jaz ustava водослив sluis šluza zsilip sluss jaz ustava водослив sluice schleuse courant presa immissario sluis šluza zsilip sluss jaz usta

SOBOTECKÝ PRAVIDELNÝ LEHCE AVANTGARDNÍ VĚSTNÍK!

SOBOTA 2. 7. 2005

č. 1

Ach to úvodníku psaní. . .

Psaní úvodního úvodníku festivalového časopisu je vždy velice obtížné. Člověk by se měl vyhnout dalekosáhlým klíšé a odtažitým obecnostem, neměl by ale také zabíhat do přílišných podrobností.

Jinak řečeno, úvodník by měl být vtipný, aby se čtenář nenudil, ale zase ne moc, aby čtenář smíchy nepraskl, a zároveň moudrý, aby čtenář ocenil inteligenci pisatele, ale taky ne moc, aby čtenář inteligenci pisatele neproklínal. Měl by svým způsobem odrážet významné změny, rekapitulovat to, co se za uplynulý rok stalo, zároveň ovšem ne dlouze – to by čtenáře otráвило. Bylo by příliš marné vysvětlovat, že se složitá politická situace v Nigérii dotýká i cukrárny, kde mají tak dobré kokosky, a tím i samotného festivalu. Stejně tak by bylo marné vysvětlovat, že se festivalu netýká politika soboteckého zastupitelstva, což by navíc kromě marnosti byla i lež. A lhaní, to by bylo to nejhorší, co by se v úvodníku mohlo objevit. Zároveň by ovšem nebylo strategické říkat pravdu na plnou hubu. Pisatel si pak nadělá spoustu nepřátel a časopis si už nikdy nikdo nekoupí.

Psaní úvodníku je prostě věc složitá a málokdo ji ovládá se zkušeností starého pardála. Nebudu se proto radši o nic snažit a řeknu to na rovinu, stručně a jednoduše. Sobotka je opět tady a Splav je tady taky. Předloni jsme hledali smysl, loni jsme stáli na křižovatce a teď máme spoustu příležitostí k procházkám. Běžme tedy spolu po stezkách hebkých i trnitých malebným údolím českého jazyka, řeči a literatury.

Jan Chromý

Turistický průvodce Sobotkou

Vpravo za soboteckým náměstím, za pohřebním ústavem a za loňskou redakcí Splav!u proměněnou zatím v restaurační zařízení hospodského typu nalezne návštěvník budovu městské spořitelny, ve které se po devětačtyřicáté uskuteční přednáškový cyklus k češtině, tentokrát jazykový. Doporučujeme Vám navštívit toto malebné místo během Vašeho pobytu pravidelně – nejlépe každý den ráno vyjma středy, neboť kouzelný duch cimry Vám zajistí vždy nové a nepřekonatelné zážitky. Pečlivě připravený odpočinkový program zahrne etymologii, rétoriku, jazykový obraz světa, češtinu v USA a jazykovou praxi. To vše pro Vaše pohodlí a za asistence předních odborníků z EU, aby si návštěvník sám mohl zjistit, kolik příležitostí má jazyk. Sál spořitelny je však turisticky zajímavý i v jiných

denních dobách. Můžete se tu setkat s polyhistorem Jakubem Hronem Metánovským Jana Smolky, oslavit neuvěřitelné stopadesátiny nejoblíbenějšího městského prarodiče či si poslechnout nejnovější báseň soboteckého barda – Plav.

Samostatnou kapitolou a největší slávou spořitelny je pak letošní vystoupení několika významných českých spisovatelů, tím výjimečnější, že se dokázali sejít v nepřestupném roce. Oproti původně inzerovaným sedmi spisovatelům a jednomu kritikovi jich nakonec přijede hned pět, neboť pánové Ajvaz s Rudišem jsou vázáni jinými povinnostmi. Zůstali Peňás, Dědeček, Kahuda, Řezníček, Trojak, Urban.

Kousek dál na východ, kolem jídelny a její školy, doprava zpět k hlavní silnici prostírá se jiná pamětihodnost Sobotky, sál sokolovny, v podstatě dva. V historii velkého sálu spořitelny je bezesporu nejslavnějším dnem sobota 2. 7. 2005, kdy začal další ročník festivalu Šrámkova Sobotka. Po něm už byla sokolovna jen na úbytě, neboť sloužila pouze k vernisážím nebo divadlu, ať už sprostému českému (dávali Klicperova Hadriána) nebo tradičnímu velkému japonskému, tedy kjógeny, tedy frašce. Ale dvakrát dokonce došlo i na moderní drama. Bylo to *V hodině rysa* a *Tracyho tygr*. Dnes už stojí za návštěvu především malý sál sokolovny, turistům doporučujeme zejména večer při nočních filmových projekcích.

Tradičně bývá za největší lákadlo Sobotky označován zámeček Humprecht, támhle nahoře na kopci, ale není to pravda. Lepší výstavy návštěvník najde všude jinde po městě, ale především ať nezapomene dojít do zahrady Šrámkova domu, hned u náměstí. Zde se dočkáme největších překvapení, která jednoduše vyrážejí dech. Nejprve ta hudební. Snad by se mohlo zdát, že koncerty v kostele svaté Máří Magdalény by ji mohl rušit, ale skupina Tichá hudba, klenot mezi moderní populární hudbou neslyšících, nelze jen tak přehlušit. Stejně jako v literatuře autorská čtení výše zmíněných spisovatelů. Mezi nimi největší hvězdou bezpochyby bude prozaik a delfín Roman Neruda.

Pak už zbývá jen Geisslová, Sobótka, literární soutěž, Chci být i kýmisi čten, jazyková poradna, čeština v komiksu, po obědě scrabble, který v neděli uvede Kuča. Taktéž laskavě navštivte.

Lukáš Novosad

PROGRAM

14:00 Šrámkův dům
Kolečko studentů

19:30 sál sokolovny
Slavnostní zahájení Šrámkovy Sobotky

JÍDELNÍČEK

Polévka: Hovězí vývar s nudlemi

Oběd: Hovězí guláš, knedlík

Večeře: Zapečené těstoviny s uzeným masem, zelný salát

rozhoduje čas předání), v redakci ho zaneseme na hrací desku a do uzávěrky čísla vymyslíme odpověď.

Nabízíme navíc jedno lákadlo: Kdo nám odevzdá tahy s nejvyšším součtem bodů za celou dobu trvání festivalu, dostane od nás tričko Splav!u.

Splav! začíná tímto tahem:

UVÁTÉ vodorovně z H6
(zbyla nám písmena N a Y)

A vaše písmena pro sobotu jsou:

Písmena byla vylosována pod dohledem ing. Jana Smolky.
Deskovým hrám zdar, scrabblu zvláště!

Za redakci Nelly Vostrá

SPLAV! – Sobotecký Pravidelný Lehce Avantgardní Věstník

Vychází v Sobotce během konání 49. ročníku festivalu Šrámkova Sobotka, od 2. 7. do 9. 7. 2005. Cena 10 Kč.

Vydává občanské sdružení SPLAV!, Milady Horákové 123, 160 00 Praha 6, IČO 26674122. Evidenční číslo MK ČR E 15812.

Redakce: Jan HON, Jan CHROMÝ, Jiří JANUŠKA, Judita KABZANOVÁ, Marie KANTŮRKOVÁ, František MARTÍNEK, Jana MELKOVÁ, Pavel PELC, Radek SCHICH, Radka ŠMAHELOVÁ, Ondřej ŠMEJKAL, Nelly VOSTRÁ
Vychází za přispění Studentského fondu FF UK a Královéhradeckého kraje.

Hranice je pojem, který si v mé mysli jen obtížně hledá místo.

**Nedávno jste měl možnost vidět fotografie *Domu pod pŕlmměsí-
cem*. Jaká byla Vaše reakce? Co si myslíte o osudu této skulp-
tury?**

Obdržel jsem několik fotografií od jedné přítelkyně z Tel Avivu, která přijela do Sobotky vyloženě proto, aby dílo viděla. Když jsem si je prohlédl, byl jsem nejen zaskočen, ale přímo sklíčen. Je to jediná ze čtyř částí Skulptury, která je do takové míry zanedbaná a ponechaná napospas bez jakékoli zřejmě snahy o restaurování. To by bylo ostatně dosti jednoduché, i když by bylo třeba provést je neodkladně.

Jisté objekty (tj. lavičky – pozn. red.) svévolně umístěné v bezprostřední blízkosti díla navíc narušují onen nepostradatelný klid a odloučenost, v nichž si dílo přeje žít. Bylo koncipováno jako solitér v prostoru nezamořeném přítomností cizorodých, násilně se vměšujících elementů. Poněvadž prostor je jeho integrální součástí, je nezbytně nutné odstranit objekty, které ho ponižují, zrestaurovat ho a navrátit původnímu určení a původním materiálům. Napsal jsem přátelům v Sobotce dopis; věřím v citlivou a chápající odpo-
věd.

Otázky: Splav!

Překlad z italštiny: Olga Malá

Následná stylizace: Michaela Otterová

Jazyková supervize: Giuseppe Maiello

Sobotka versus Splav!

Určité vám neuniklo, že v programu letošní Sobotky jsou herna a turnaj ve hře scrabble. Pro ty z vás, kterým je to málo, nebo pro ty, kteří nehodlají nad scrabblem strávit víc než pár minut denně, je tu i možnost zahrát si proti redakci Splav!u na stránkách časopisu.

Hra bude probíhat následovně: Dnes najdete mezi stránkami Splav!u vloženou hrací desku se seznamem hracích kamenů-písmen včetně jejich počtu a hodnot. Každý den pak v časopisu najdete vítězný tah předchozího dne, tah redakce a vaše kameny pro další den.

Pravidla jsou stejná jako v klasickém scrabblu – vaším úkolem je položit na desku několik kamenů, které dají slovo a vynesou vám co nejvyšší bodové ohodnocení. Kameny musí být položeny v jednom sloupci nebo řádku, nesmí mezi nimi být mezera a alespoň jeden z nich se musí dotýkat některého z kamenů, které už na desce leží. Přitom vaše bodové ohodnocení zvyšují prémie na hrací desce, které zdvojnásobují hodnotu písmene nebo slova, ale pouze v tahu, ve kterém je na pole položen kámen. Povolena slova jsou podstatná a přídavná jména, zájmena a číslovky v 1. pádě jednotného i množného čísla, slovesa ve všech tvarech, příslovce, předložky, spojky a částice, názvy českých a řeckých písmen a názvy zvýšených a snížených tónů. Ve sporných případech budeme slova posuzovat podle Slovníku spisovné češtiny. Podrobná pravidla jsou k nahlédnutí v redakci.

Svůj tah můžete předat komukoliv z redakce, koho potkáte – ideálně vaše slovo a pozici (vodorovně nebo svisle a souřadnice pole s prvním písmenem) na papíru s vaším jménem a časem předání –, a to až do osmé hodiny večerní. Poté z doručených tahů vybereme ten s nejvyšším bodovým ohodnocením (v případě rovnosti bodů

Faxování s Parmiggianim

Tvorba konkrétně

V Sobotce se nachází jedna ze čtyř staveb tvořících celek *Una Scultura*, proto bychom se úvodem rádi zmínili právě o tomto díle. Mohl byste nám stručně vylíčit příběh jeho vzniku?

Toto dílo, sestávající ze čtyř částí, které se nazývá *Una Scultura*, bylo započato v roce 1975 v Itálii, pokračovalo v Egyptě a Francii a v roce 1971 bylo dokončeno v Sobotce. Žádáte mě, abych vylíčil zejména příběh vzniku části nacházející se v Sobotce. Je to příležitostný výraz – u jejího vzniku skutečně stojí příběh, který také určil její existenci. Za realizaci sobotecké skulptury vděčím příteli Jaroslavu Šedivému a jeho laskavé podpoře. Poznal jsem jej v Praze v roce 1969, několik měsíců před tím, než byl pro své ušlechtilé ideály, jež byly tehdy v jeho zemi považovány za zločinné, vyhoštěn na mnoho let daleko od Prahy. V následujících letech se mi ho, navzdory velkému úsilí při opakovaných cestách do Prahy, nepodařilo vypátrat. Až v roce 1990 mě k němu znovu přivedla náhoda. Nečekaně jsem se s ním shledal jako s velvyslancem České republiky v Paříži. Především díky tomuto setkání, Jaroslavovu zájmu a následně také díky pomoci přítele Ivana Kafky mohla být skulptura v Sobotce realizována.

Skulptura byla bezpochyby předmětem řady interpretací. Přesto bychom Vás poprosili, abyste nám napsal něco konkrétního o rozmístění staveb, o jejich proporcích vztazích, o tom, zda hraje nějakou roli jejich pomyslné geografické těžiště...

Všechny čtyři části *Skulptury* spojuje spíše vazba duchovní než formální, ačkoli byly postaveny ze stejného materiálu – z červené cihly, s využitím modulu (konstanta udávající určité vlastnosti nebo vztahy materiálu, poměrná délková jednotka, podle níž jsou určovány rozměry určité stavby a jejích částí – pozn. red.) – a vyrůstaly „kámen po kameni“, takřka alegoricky, „k nekonečnu“. Vytvořený celek chápu spíše jako objekt duchovní než vizuální; je pro mě symbolem svobody. Čtyři světové strany, jakož i čtyři části díla, vzdálené v čase a prostoru, tvoří jednotu, kterou nelze fyzicky vnímat v její ucelenosti, protože dílo se vzpírá simultánnímu vidění a nemožňuje oku, aby se ho zmocnilo. Dílo se nenabízí, vymyká se a vzpírá rychlému konzumu. Je nekonečnou metaforou, osvobozením od uzavřené formy, proto jsou fragmenty jeho rozděleného těla promítnuty a rozesety do dalekých, navzájem vzdálených míst. Obrazně řečeno je kosmickou lodí, rozdělenou na čtyři části, vrženou do prostoru a času. Navzdory jedinečnosti matérie nezáleží na materiálu, ale na smyslu díla, na tom, jak chce být vnímáno v alegorické formě a ve své nejvnitřnější podstatě. Dílo je vždy neuchopitelnou entitou, symbolem, touhou a vzepětím k nedosažitelnému absolutnu. Skulptura, jako každý umělecký výtvor, může být pozorována jen se zavřenými očima, protože člověk dokáže meditovat pouze v temnotě svého nitra.

V minulosti byla důležitou součástí díla signatura a mytologie kolem autora. Vaše skulptury jsou však rozmístěny v krajině bez popisných tabulí a působí spíš, jako by k místu patřily odedávna. Proč jste se rozhodl potlačit osobu umělce, v tomto případě dokonce svou vlastní osobu?

Věřím, že umělecké dílo je nutno chápat jedině a především jako spirituální hodnotu a při jeho pozorování není podstatné autorovo

pomíjivé jméno. Umělec má být v díle jen stínem, odrazem. Protagonistou nemá být autor, nýbrž emoce, vyvolaná představivostí. Do popředí stavěná osobní identita, ego a narcismus autora jsou aspekty značně sekundární, irelevantní a vždy trapné.

Hovoříme-li o mých tehdejších dílech, chtěl bych zde připomenout jedno, které snad znáte a které jsem vytvořil v roce 1988. Je to koule ze šamotové hlíny o průměru 80 cm, „rozbrázděná“ na povrchu otisky mých rukou jako planeta posetá krátery. Nazval jsem ji Terra (Země). Chtěl jsem, aby byla pohřbena do země, v klášterním dvoře Musée des Beaux-Arts v Lyonu. Dílo vytvořené ze země tak bylo navraceno zemi jako semeno. Dnes je viditelné jen skrze svědectví toho, kdo byl přítomen pohřebnímu ritu. Není tam žádná poznávací značka či tabulka, která by označovala přesný bod jeho umístění nebo jméno autora; nic. Zbývá jen paměť těch, kdo viděli dílo žít a zemřít a kdo o tom ještě dnes vyprávějí a činí tak dílo přítomným a živoucím v čase.

Tvorba obecně

V jednom z rozhovorů jste prohlásil, že jste byl vychován v ateismu, jako by to bylo náboženství. Přesto se zdá, že jeden z Vašich nejoblíbenějších motivů, totiž labyrint, například ten sobotecký, přímo odkazuje k barokní spiritualitě. Kromě toho je známa Vaše záliba ve studiu stínu, stejně jako Váš zájem o alchymii a hermetiku. Pociťujete v tomto ohledu nějakou spřízněnost s barokní tvorbou a jejím ovzduším?

Spiritualita je vše, co je ryzí inteligence a absolutní cit. Ateismus znamená především víru v člověka, ztotožnění s nekonečnou tragédií a samotou jeho údělu, pocítění Boha uvnitř člověka. Žít znamená pro umělce upínat se každý den k poezii a vytvářet ji jako jediný možný svět, jako jedinou formu odporu proti věčně dotírající hrůze. Poezie se tak stává breviářem, heretickou modlitbou a náboženskou praktikou, byť ateistickou. Tento život bez Boha, ale s vírou ve slovo člověka a v blízkost jeho srdce je sám o sobě náboženským aktem.

Ve Vaší tvorbě se rovněž projevuje antická inspirace. Jaký je Váš vztah k historii, k minulosti, k antickému umění?

Skuteční antičtí lidé jsme my. My jsme minulost, přítomnost i budoucnost. Jsme historie, minulost, vše to, co v nás žije, co živí naši přítomnost a dává jí důstojnost. Nikdy jsem nepřemýšlel o antice jako o něčem vzdáleném, od nás odděleném. Co je dnes staré, bylo kdysi „současné“ a „současné“ zůstává v našich očích současným dodnes. Dostalo se mi humanistického vzdělání téměř renesančního typu, začínal jsem studiem antických děl, která pro mě představovala krásu a posvátnost tradice.

V Malevičovi žijí kříž a svaté ikony, v Chiricovi žije enigma času, v Baconovi úzkost a bolest těla. Žádný umělec hodný toho jména nemůže uvažovat pouze v mezích slepého optimismu přítomnosti. V díle bez paměti není žádná budoucnost a žádná naděje, ale jen poušť.

Měl jste v počátcích své tvorby, případně máte dodnes nějaké umělecké vzory?

Za všechno, co jsem získal, vděčím jak zcela mimořádným pracím, které jsem viděl, tak skromnějšímu dílu méně významných umělců. To vše mi bylo a je školou, ode všech jsem získal něco cenného.

Francouzský filosof J. F. Lyotard považuje za jeden z charakteristických rysů avantgardy pokus o zviditelnění neviditelného,

pokus o vyslovení nevyslovitelného. Tato definice by se ovšem dala vztáhnout i na Vaši tvorbu. Souhlasil byste s takovým zařazením?

Zviditelnění neviditelného není přednostní právo avantgardy, nýbrž úsilí veškerého umění všech dob. Dílo bylo vždy „záminkou, pretextem, nikdy ne textem“, protože umělec nepopisuje tvář, ale ducha věci. Moje *Terra*, dílo pohřbené a navždy odňaté pohledům, o němž jsem se zmiňoval před chvílí, je snad malým příkladem tohoto úsilí.

Měl jste vazby k umělcům z hnutí Arte Povera?

Všichni jsme byli druhy na začátku společného putování. Putování, které se v průběhu času začalo ubírat různými cestami, různými končinami.

Váš krajan Umberto Eco hovoří ve svých knihách o tom, že každé umělecké dílo implikuje svého modelového čtenáře, jakousi ideální bytost, které je určeno. Kdo je podle Vás ideálním „čtenářem“ Vašich objektů?

Tím čtenářem je svět – ale umělec by mohl také odpovědět: Já sám.

V současnosti umělec staví především na fragmentech přítomnosti, glosuje aktuální problémy, je vyloženě zaměřen na svou dobu. Stává se tak trochu superstar. Vaše díla se oproti tomu jeví jako vytržená z času, už jejich masivnost je příslibem trvanlivosti, kdežto Vy jako autor často zůstáváte ve stínu. Jak vnímáte dnešní postavení umělce?

Vlastní „aktualitu“, jak ji formulujete Vy, nelze brát v potaz. Pokud není srovnávána a uvedena do vztahu s ostatními epochami a s jinými dobovými ideály, neznamená nic, je jenom krátkozrakým viděním času a reality.

Multimédia

Některá Vaše díla, především objekty v krajině, počítají s aktivní přítomností člověka v prostoru, jsou jakousi výzvou k pohybu a ke konfrontaci s materiálem. Nyní se ostatně podílíte na vzniku divadelního představení. Jedná se snad o další etapu na Vaší umělecké dráze? Jaká je Vaše divadelní zkušenost?

Pracoval jsem na scénické výpravě Goethova Fausta. V divadle žije iluze možnosti zrušit čas. Divadlo je mikrokosmos a makrokosmos, místo, kde se čas roztahuje a smršťuje jako pulzující srdce. Je to prostor fyzický i duchovní, kde se všechno zdá faustovsky možné. Jedním gestem lze vyvolat denní světlo, druhým přivolat noc. Zhmotnit a odhmotnit věci a lidi; je to také místo, kde k nám slovo proniká skrze daný smysl pro posvátno. Divadlo je Utopie, ideální město, kde ještě – díky umělcům – přežívá magično.

Oslovuje Vás umění založené na moderních technologiích, například na digitální bázi? Neuvažujete o jejich využití?

Nemám vztah k žádnému druhu technologie. Pracuji rukama, protože rád okouším libost fyzického dotyku se světem.

Evropa, Itálie, Sobotka a ostatní

Některé z Vašich staveb se nacházejí za hranicemi Itálie, dokonce mimo Evropu, a kvůli jejich návštěvě je doslova třeba překročit hranici států. Podobně i stavby jako *Dům pod půlměstcem* vyzývají k jisté transgresi, která je motivována touhou prozkoumat, co je na druhé straně. Jaký je Váš vztah k hranicím? Zažíváte při návštěvě svých děl podobné pocity?